

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

7/2013

гр.София, 30 юни 2014 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общото събрание на Гражданска колегия, в съдебно заседание на 5 юни 2014 г. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на Общото събрание на

Гражданска колегия:

БОЙКА СТОИЛОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ

на ОТДЕЛЕНИЯ: ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА
ПЛАМЕН СТОЕВ

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА	24. БОНКА ДЕЧЕВА
2. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ	25. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА
3. ТЕОДОРА НИНОВА	26. ЖИВА ДЕКОВА
4. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА	27. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА
5. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА	28. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
6. СТОИЛ СОТИРОВ	29. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
7. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	30. ВАСИЛКА ИЛИЕВА
8. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА	31. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
9. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ	32. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
10. СВЕТЛА ЦАЧЕВА	33. ОЛГА КЕРЕЛСКА
11. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ	34. ЗОЯ АТАНАСОВА
12. ЛЮБКА БОГДАНОВА	35. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
13. ВЕСКА РАЙЧЕВА	36. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
14. ЗЛАТКА РУСЕВА	37. БОРИС ИЛИЕВ
15. ДИЯНА ЦЕНЕВА	38. ДИАНА ХИТОВА
16. МАРИЯ ИВАНОВА	39. БОЯН ЦОНЕВ
17. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	40. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА
18. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА	41. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
19. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА	42. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
20. МАРИО ПЪРВАНОВ	43. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА
21. ЕМИЛ ТОМОВ	44. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА
22. АЛБЕНА БОНЕВА	45. ЛЮБКА АНДОНОВА
23. СВЕТЛА ДИМИТРОВА	

при участието на секретаря Борислава Лазарова
постави на разглеждане тълкувателно дело № 7 по описа за 2013 г.
на ОСГК, докладвано от съдия Стоил Сотиров и съдия Албена Бонева

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане от 18.09.2013 г.
на председателя на Върховния касационен съд по искане на Омбудсмана
на Република България за приемане на тълкувателно решение по следния
въпрос:

**Необходимо ли е да съществува връзка между конкретната
престъпна дейност по чл. 3 и придобитото имущество, времето на
нейното осъществяване и придобитото имущество, за да се постанови
отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от
престъпна дейност по реда на ЗОПДИППД (отм.)?**

**Достатъчно основание ли е да не е установен законен източник
на доходите за придобиване на имуществото през проверявания
период по реда на ЗОПДИППД (отм.), за да е налице основателно
предположение, че имуществото е придобито от престъпна дейност?**

Според едното виждане, поддържано в практиката не е необходимо
да има връзка между престъпната дейност по чл. 3, ал. 1 ЗОПДИППД
(отм.) и придобиването на имуществото. Последното се отнема по реда
на чл. 28 ЗОПДИППД (отм.), щом липсва законен източник на доходите
за придобиването му. При тези обстоятелства, на отнемане подлежи
имуществото на стойност общо над 60 000 лв., придобито в срока по чл.
11 ЗОПДИППД (отм.).

Според другото разбиране, необходимо е да има връзка (пряка или
косвена) между престъпната дейност по чл. 3, ал. 1 ЗОПДИППД (отм.) и
придобиването на имуществото, за да бъде то отнето по реда на чл. 28
ЗОПДИППД (отм.). Връзката трябва да може основателно да се
предположи логически, с оглед конкретните обстоятелства по делото.
Липсата на законен източник не замества предположението. Конкретната
престъпна дейност и обстоятелствата, от които се прави
предположението за връзката с придобиването на имуществото, са тези,
които определят релевантния, във всеки конкретен случай, период, който
трябва да е в рамките на чл. 11 ЗОПДИППД (отм.).

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния
касационен съд, намира за правилно второто становище по следните
съображения:

Правото по чл. 28 от Закона за отнемане в полза на държавата на
имущество, придобито от престъпна дейност, обн. ДВ бр. 19/2005 г., отм.
ДВ бр. (ЗОПДИППД) е призната и гарантирана от закона възможност в
полза на държавата – в лицето на Комисията за установяване на
имущество, придобито от престъпна дейност (Комисията), да се отнемат

принудително и безвъзмездно имуществени права. За субекта, спрямо чието имущество се осъществява принуда, ограничаването и отнемането на имуществени права е неблагоприятна последица и санкция за определено неправомерно поведение на извършителя на престъпното деяние. Субективното право на държавата е преобразуващо.

От тези характеристики на правото следва, че хипотезите на отнемане са изчерпателно изброени, те не могат да се прилагат по аналогия на закона или правото, недопустимо е разширително или поправително тълкуване.

Не може да се изхожда и от отменения ЗСГ, глава III, защото обхвата и целите на двата нормативни акта са различни, има промяна като цяло в законодателството, както и в обществените отношения – много по-развит и свободен пазар, подчинен на волята на страните, без посредничеството на държавен орган и ограничения в разпореждането.

Законът изисква връзка между престъпната дейност и имуществото, което се отнема и този извод се налага от граматическото тълкуване на неговите текстове. Във всички разпоредби на ЗОПДИППД(отм.), включително тези, определящи предметния обхват на закона – чл. 1, неговите цели – чл. 2, предпоставките за отнемане на имущество – чл. 3 и предмета на отнемане – чл. 4-10, както и в заглавието на нормативния акт е записано, че имуществото е „придобито от престъпна дейност”. Имуществото се определя като вид облага и то, именно от установената по чл. 3, ал. 1 ЗОПДИППД(отм.) престъпна дейност и тази връзка е необходимо условие, за уважаване на искането по чл. 28 ЗОПДИППД(отм.).

Изключването на връзка между престъплението и придобиването на имуществото, освен това, ще наруши правото на субектите по чл. 4-9 ЗОПДИППД (отм.). на справедлив съдебен процес и правото на пропорционалност в ограничението на правото на собственост.

Необходимостта за наличие на връзка между престъпното деяние и придобиването на имуществото сочи и анализът на чл. 7, т. 2, предл. 1 и чл. 8 ЗОПДИППД(отм.). Елемент от фактическия състав, в двете хипотези, е знание у третите лица – приобретатели на имуществото, за престъпното деяние и за връзката му с придобиването на имуществото от прехвърлителя. По иска с правно осн. чл. 7, т. 2, предл. 1 ЗОПДИППД(отм.), Комисията - ищец следва да установява по пътя на пълно главно доказване подобно знание у третото лице относно извършването на конкретното престъпление, както и фактите, обуславящи връзката му с придобиването на имуществото. За уважаването на иска по чл. 8, ал. 1 ЗОПДИППД(отм.) също е необходимо да се установи знание у изброените в правната норма трети лица, че имуществото е било придобито от прехвърлителя от престъпна дейност. Оборимата презумпция по чл.8, ал. 2 ЗОПДИППД(отм.), че знанието на лицата по ал. 1 се предполага до доказване на противното, само обръща тежестта на доказване – тя е за ответниците, които трябва да проведат

обратно доказване, че към датата, на която са придобили имота не са знаели или не биха могли да знаят за извършеното престъпление от прехвърлителя и фактите, обуславящи връзката му с придобиването на имуществото, предмет на сделката.

По аргумент от противното, ако се приеме тезата, че законът не предполага наличие на връзка между престъпната дейност и имуществото, чието отнемане се цели, тогава би било без значение дали придобиването му е от установеното престъпно деяние. Това би означавало, че щом липсва законен източник на доходите за придобиването му, то се отнема, но това би лишило от смисъл да се установява престъпната дейност и в закона изрично да се изброяват престъпните състави, като елемент от правото на държавата да отнеме имуществото. Ако смисълът е, че мярката се прилага като вид санкция спрямо лица, за които е установено, че са извършили престъпление по чл. 3, ал. 1 ЗОПДИППД(отм.), без оглед връзката с престъпната дейност, тогава в специалния граждански закон е предвидено допълнително наказание, извън тези по чл. 37 от Наказателния кодекс (НК), което се налага не по реда на Наказателнопроцесуалния кодекс (НПК), а такъв подход е недопустим за законодателя, след като съгласно чл. 3 НК, последният се прилага за всички престъпления, извършени на територията на Република България. Това означава, че установяването на престъпното деяние (извън случаите по чл. 124, ал. 3 ГПК), признаването на дееца за виновен в извършването му, определянето на наказанието и налагането му, са в предметния обхват на НК. Конфискацията, като вид имуществена санкция за извършено престъпление, е изрично уредена в НК, и е възможно наказание, включително за болшинството от хипотезите, уредени в чл. 3 ал. 1 ЗОПДИППД(отм.). Тя се прилага само спрямо притежавано от дееца имущество, тъй като наказание може да се наложи само на лице, извършило предвидено в закона престъпление, трябва да е съответно на престъпното деяние, без значение дали придобиването на конфискуваното имущество е във връзка с престъпната дейност на дееца.

Съдът в производството по чл. 28 ЗОПДИППД не преценява доколко отнемането на конкретно имущество се явява съответно, като санкция, на престъплението, нито степента на обществената опасност на деянието и дееца, подбудите за извършване на деянието и другите смекчаващи и отегчаващи вината обстоятелства. Отнемането по ЗОПДИППД (отм.), също така, има по-голям обхват по отношение на обектите, а също и на субектите, спрямо които може да се приложи.

Придобиването на имуществото следва да е от установената, конкретна, престъпна дейност.

Законодателят има предвид само онази престъпна дейност, която е изрично определена в чл. 3, ал. 1 ЗОПДИППД(отм.) – изброените състави по Наказателния кодекс в точки 1-25 (§1, т. 3 от закона). За да пристъпи

гражданският съд към процедура по отнемане на имуществото, престъплението следва да е установено от наказателния съд с влязъл в сила съдебен акт, постановен по реда на НПК и само в изключението по чл. 3, ал. 2 ЗОПДИППД(отм.) – от гражданския съд, по мотивираното предложение на Комисията.

Съдът в производството по чл. 28 ЗОПДИППД(отм.) не може да отнема имущество, макар и придобито от престъпна дейност според хипотезите на чл. 3, ал. 1 от същия закон, когато тя не е установена по реда на НПК или по реда на чл. 124 ал. 5 ГПК, както и придобитото от друга престъпна дейност, извън съставите, изброени в чл. 3, ал. 1, т. 1-25 ЗОПДИППД(отм.), нито придобитото от друга незаконна дейност имущество, включително и такова с неустановен произход. Данъчните и други финансови нарушения, свързани с деклариранияте доходи и имущество на извършителя на престъплението, доколкото самите те не са престъпна дейност, за която, при наличните условия на чл. 3 от ЗОПДИППД(отм.), е започнало производство от Комисията, се установяват и съответно санкционират по ДОПК. Държавата има право да събира данъчните задължения, заедно с лихвите, от правните субекти по съответния ред, както и да им наложи глоби или друго наказание за данъчни нарушения; компетентни са данъчните органи – арг. чл. 31 ЗОПДИППД(отм.) – когато производството завърши без решение за отнемане на имущество, Комисията, може да сезира изпълнителния директор на Националната агенция за приходите (НАП), като събраните в производството по специалния закон доказателства запазват процесуалната си стойност. Следователно в подобна хипотеза – само на незаконно придобито имущество, дори и от лица, признати за виновни в извършване на престъпления по чл. 3, ал. 1 ЗОПДИППД(отм.), без връзка между престъпното деяние и придобиването на имуществото, то не може да бъде отнето по реда на чл. 28, ал. 1 от същия закон.

Придобиването на имуществото от извършителя на престъплението може да е, както пряко, така и косвено от престъпната дейност (чл. 1 и § 3 от закона), но във всички случаи тази връзка трябва да бъде установена, или да може да се направи предположение за съществуването ѝ (арг. чл. 3, ал. 1, чл. 4, ал. 1).

Между престъпната дейност и имуществото е налице пряка връзка, напр. в случаите, когато то е пряко придобито от престъплението. Съгласно чл. 53, ал. 2, б. „б” НК, това имущество подлежи на отнемане в полза на държавата, независимо от наказателната отговорност. Допустимо е да се отнеме по ЗОПДИППД (отм.), в случаите, когато отнемането не може да се реализира по НК, защото имуществото не е в патримониума на дееца (хипотезите на чл. 5-8 ЗОПДИППД(отм.), а също и винаги, когато престъпното деяние се установява от гражданския съд (чл. 3, ал. 2 ЗОПДИППД(отм.)).

Косвена е връзката между престъпно деяние и конкретното имущество право, когато придобиването му е непряко от конкретното

престъпление, опосредено чрез други действия, напр. с една или няколко пълни или частични трансформации на средства чрез разпоредителни сделки.

Дори връзката да не е безспорно установена, ако такава може основателно да се предположи, то предположението е достатъчно за целите на закона, щом не е установен законен източник в придобиването на имуществото.

Предположението е вероятност, възможност, при която от дадена причина се следва определен резултат, последица, а в хипотезите на закона, от конкретното престъпление - имуществена облага. Предположението е основателно, когато от осъществяването на твърдяните факти, с оглед сочената връзка между тях, по правилата на логиката, науката и опита, може да се направи заключение за връзката между причината и следствието. В случая, с оглед вида и характера на престъплението, броя на престъпленията, придобивния способ на имуществото, евентуалните последващи трансформации и всички други твърдяни факти и логически взаимовръзки, да може да се стигне до извод за връзка между престъпното деяние по чл. 3, ал. 1 ЗОПДИППД(отм.) и имуществото, чието отнемане се иска.

Неустановяването на законен източник за придобиване на имущество, не замества основателното предположение за връзка с престъпната дейност, а само освобождава Комисията от тежестта да я установи по несъмнен начин.

В подкрепа на даденото тълкуване за необходимостта от обосновано логическо предположение, направено на базата на фактите и обстоятелствата и сочената взаимовръзка между тях, е и нормата на чл. 15 ЗОПДИППД(отм.), според която предмет на проверките на Комисията е онова имущество, за което има данни, че е придобито пряко или косвено от престъпна дейност. Съгласно разпоредбите на чл. 18, ал. 1, т. 7 и ал. 2, т. 6 ЗОПДИППД(отм.), Комисията не се ограничава до проверка само на имуществото, правното основание за придобиването му, неговата стойност и трансформация, доходите на проверяваното лице, съответно разходите му, но проверява и всички други обстоятелствата, които имат значение за изясняване на произхода на имуществото и начина на придобиването му, както и събира доказателства от значение за изясняване произхода на имуществото.

Въпросът към кой момент се установява дали имуществото е придобито от престъпната дейност, няма еднозначен отговор. Във всяка конкретна хипотеза този отговор зависи от вида на конкретното престъпление и от установената или предполагаема връзка с облагодетелствуването на извършителя (придобиването на имуществото), както и от начина на придобиване (сделка, придобивна давност, осъществено строителство, награда, печалба от лотария или друг вид игра и пр.). Преценката за доходите на извършителя и евентуално на неговото семейство, разходите, съответно влагането на средства от законен

източник в конкретното придобиване, се извършва също към момент, който се определя от горните обстоятелства.

При преценката за връзката между конкретното престъпно деяние и дадено имущество, следва да се изхожда не само от произхода на средствата, вложени към момента на юридическото придобиване, а от това дали притежанието на съответното имуществено благо е опосредено от установеното престъпление. Така напр., в обхвата на чл. 3 ЗОПДИППД(отм.), попада и имущество, заплатено с кредити и заеми, които са върнати със средствата, придобити от престъпната дейност.

В тази връзка, допустимо е основателно да се предположи придобиване на имущество във връзка с престъпна дейност и назад във времето – преди извършване на престъпното деяние, в срока по чл. 11 ЗОПДИППД(отм.). Не е възможно всички варианти да бъдат предварително предвидени дори като хипотези, а още по-малко, изчерпателно изброени – от законодателя или от съда.

Срокът по чл. 11 ЗОПДИППД (отм.) е възможният, в който може да се извърши проверката от Комисията, но конкретната престъпна дейност и обстоятелствата, от които се прави предположение за връзката с придобиването на имуществото са тези, които определят релевантния период. С изтичането на 25-годишният срок от датата на придобиване на имуществото, се погасява правото на държавата да иска отнемане по ЗОПДИППД (отм.).

По изложените съображения, Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд

Р Е Ш И:

Необходимо е да има връзка (пряка или косвена) между престъпната дейност по чл. 3, ал. 1 ЗОПДИППД (отм.) и придобиването на имуществото. Достатъчно е връзката да може обосновано да се предположи логически, с оглед обстоятелствата по делото, както и да не е установен законен източник в придобиването на имуществото, за да бъде то отнето по реда на чл. 28 ЗОПДИППД (отм.).

Конкретната престъпна дейност и обстоятелствата, от които се прави предположението за връзката с придобиването на имуществото, са тези, които определят релевантния период във всеки конкретен случай, който трябва да е в рамките на чл. 11 ЗОПДИППД (отм.).

**ПРЕДСЕДАТЕЛ на Общото събрание на Гражданска колегия,
БОЙКА СТОИЛОВА.....**

**ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ:**

**ДОБРИЛА ВАСИЛЕВА.....
ПЛАМЕН СТОЕВ.....**

ЧЛЕНОВЕ:

1. ЖАНИН СИЛДАРЕВА.....	24. БОНКА ДЕЧЕВА.....
2. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ.....	25. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА.....
3. ТЕОДОРА НИНОВА.....	26. ЖИВА ДЕКОВА.....
4. ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА	27. МИМИ ФУРНАДЖИЕВА.....
5. БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....	28. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....
6. СТОИЛ СОТИРОВ.....	29. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....
7. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....	30. ВАСИЛКА ИЛИЕВА .....
8. ЦЕНКА ГЕОРГИЕВА.....	31. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....
9. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ.....	32. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....
10. СВЕТЛА ЦАЧЕВА.....	33. ОЛГА КЕРЕЛСКА.....
11. СТОЙЧО ПЕЙЧЕВ.....	34. ЗОЯ АТАНАСОВА.....
12. ЛЮБКА БОГДАНОВА.....	35. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....
13. ВЕСКА РАЙЧЕВА.....	36. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....
14. ЗЛАТКА РУСЕВА.....	37. БОРИС ИЛИЕВ.....
15. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....	38. ДИАНА ХИТОВА.....
16. МАРИЯ ИВАНОВА.....	39. БОЯН ЦОНЕВ.....
17. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....	40. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА.....
18. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....	41. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ.....
19. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....	42. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....
20. МАРИО ПЪРВАНОВ.....	43. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА.....
21. ЕМИЛ ТОМОВ	44. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....
22. АЛБЕНА БОНЕВА	45. ЛЮБКА АНДОНОВА.....
23. СВЕТЛА ДИМИТРОВА.....	